

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту агроєкології і
природокористування НААН,

_____ **акад. Фурдичко О.І.**

«26» листопада 2019 р.

**ПРОГРАМА
вступного екзамену
з фахової дисципліни
«Економіка природокористування»**

Спеціальність: **051 – Екологія**

Галузь знань: **05 – Соціальні і поведінкові науки**

Третій освітньо-науковий рівень підготовки

Розробники програми вступногоекзамену за спеціальністю 051 – Економіка:

Дребот О.І., д.е.н., професор, акад НААН, зав. відділу інституціонального забезпечення природокористування ІАП НААН (гарант освітньо-наукової програми 051 Економіка);

Фурдичко О.І., акад. НААН, д.с.-г.н., д.е.н., проф. директор ІАП НААН;

Височанська М.Я., к.е.н., заступник директора з наукової роботи та інноваційногорозвитку ІАП НААН;

Добряк Д.С., д.е.н., професор, г.н.с. відділу інституціонального забезпечення природокористування ІАП НААН;

Мельник П.П., д.е.н., с.н.с., заст. зав. відділу інституціонального забезпечення природокористування ІАП НААН;

Бендасюк О.О., д.е.н., доцент, заст. зав. відділу економіки природокористування в агросфері ІАП НААН;

Городиська І.М., к.с.-г.н., с.н.с. відділу підготовки наукових кадрів та методично-інформаційного забезпечення ІАП НААН;

Нагорнюк О.М., к.с.-г.н., с.н.с. відділу підготовки наукових кадрів та методично-інформаційного забезпечення ІАП НААН;

Тимошенко Л.М., к.с.-г.н., зав. сектору навчально-методичного та інформаційного забезпечення ІАП НААН.

Програма затверджена на засіданні вченої ради ІАП НААН.

Протокол від 26.11.2019 р. № 10

Голова вченої ради,
академік НААН

О.І. Фурдичко

Зміст

Вступ	4
Пояснювальна записка	5
Зміст вступного іспиту	6
Критерії оцінювання	8
Список рекомендованої літератури	9

ВСТУП

Потреба цілеспрямованого й ефективного розв'язання проблем екології, оптимізації природокористування в Україні зумовлена як внутрішніми чинниками (незадовільне, нераціональне природокористування, надмірне забруднення довкілля, особливо водних і земельних ресурсів, атмосфери, прогресуюча загалом деградація довкілля), так і зовнішніми вимогами міжнародного співжиття, оскільки стратегічною метою України є розвиток всебічного співробітництва з європейськими державами, вихід на європейські стандарти як у політико-правовому, соціально-економічному, так і екологічному аспектах.

На сучасному етапі всесвітнього цивілізаційного поступу екологоприродний чинник стає дедалі більш актуальним і одним із найпріоритетніших у міжнародних відносинах, економічному, науковотехнічному співробітництві практично для всіх держав світу.

Для екологічно орієнтованого розвитку української економіки необхідно формування ефективної економічної стратегії природокористування. Система управління навколишнім середовищем дає можливість організаціям упорядковано та послідовно вирішувати екологічні проблеми шляхом розподілу ресурсів, визначення обов'язків і регулярного оцінювання технічних правил, методик та процесів. Вона є суттєво важливою для забезпечення спроможності організацій визначати свої екологічні цілі та досягати їх, забезпечення постійної відповідності діяльності, продукції чи послуг національним та міжнародним вимогам. Для цього необхідне залучення на підприємства екологічно орієнтованого персоналу.

Освіта і підготовка в галузі охорони навколишнього середовища потрібні як гарантія того, що всі співробітники мають належні і сучасні знання про законодавчі та інші регламентні вимоги, внутрішні нормативи, а також про політику і цільові екологічні показники організацій, підприємств тощо.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний іспит з економіки природокористування охоплює широке коло питань з різних галузей наукових і практичних знань, має на меті визначення рівня підготовки вступників з фаху на подальше спрямування вивчення фахових дисциплін із спеціальності 051 – Економіка.

Організація і проведення вступного екзамену з фахового напрямку Економіка природокористування до аспірантури Інституту агроєкології і природокористування НААН здійснюється відповідно до Закону України Про вищу освіту, Правил прийому до аспірантури ІАП НААН у 2020 р., Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук ІАП НААН.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ
НА ВСТУПНИЙ ЕКЗАМЕН ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
051 – ЕКОНОМІКА (ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 – СОЦІАЛЬНІ ТА
ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ)**

1. Предмет, метод і завдання курсу «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища».
2. Основні етапи і закономірності взаємодії суспільства і природи.
3. Економічний механізм регулювання використання природних ресурсів, його сутність і призначення.
4. Еволюція концепцій взаєморозвитку економічної системи та довкілля.
5. Стандартизація і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища.
6. Географічні передумови сучасного інвайроменталізма.
7. Інструментарій (методика і методологія) економіки природокористування і охорони навколишнього середовища.
8. Культурологічні основи ставлення до природи.
9. Економічні чинники розвитку економіки природокористування.
10. Економіка природних ресурсів.
11. Економічна оцінка природних ресурсів.
12. Соціально-економічна оцінка природних ресурсів (концепція загальної економічної цінності).
13. Антропогенний вплив. Забруднення навколишнього середовища і його види.
14. Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища.
15. Економічний оптимум забруднення навколишнього середовища.
16. Економічна ефективність природоохоронної діяльності.
17. Міжнародні відносини України в галузі охорони навколишнього природного середовища.
18. Проблема поєднання ефективного природокористування, забезпечення охорони навколишнього середовища і економічного зростання.
19. Зв'язок економіки природокористування і охорони навколишнього середовища з іншими дисциплінами, її місце в системі наук.
20. Експертиза в системі природоохоронного законодавства: мета, завдання і роль в забезпеченні екологічної безпеки.
21. Моніторинг навколишнього природного середовища, його сутність і основні завдання.
22. Повноваження органів управління у галузі охорони навколишнього природного середовища.
23. Світове співтовариство про шляхи вирішення сучасних екологічних проблем.
24. Надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру. Екологічні загрози транскордонного характеру.
25. Роль, значення і функції природних ресурсів в соціально-економічному розвитку.
26. Земельні ресурси, їх економічна суть, класифікація і шляхи раціонального використання.

27. Вплив інституту власності на використання природних ресурсів.
28. Місце і роль платежів за використання природних ресурсів у податковій та бюджетній системах.
29. Екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів.
30. Поняття «земельна рента», її види та використання для вартісної оцінки землі.
31. Економічна оцінка збитку за забруднення водних об'єктів.
32. Фінансово-економічний механізм використання і відтворення природно-заповідного фонду.
33. Водні ресурси їх економічна суть, класифікація і напрями раціонального використання.
34. Екологічний стан ґрунтів: причини і наслідки їх деградації.
35. Плата за забруднення навколишнього природного середовища і погіршення якості природних ресурсів.
36. Екологічне страхування, його економічна суть, види і призначення.
37. Основні напрями екологізації водного господарства.
38. Плата за користування лісовими ресурсами.
39. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні та методичні підходи до її проведення.
40. Вклад українських вчених у розвиток економіки природокористування і охорони навколишнього середовища як галузі економічної науки.
41. Лісові ресурси в структурі економіки, природо-ресурсному потенціалі і соціальній сфері.
42. Методика розрахунків економічних збитків від забруднення повітряного басейну.
43. Основні причини втрати біорізноманіття.
44. Основні напрями охорони, збереження і використання ресурсів флори і фауни.
45. Основні напрями екологізації лісового господарства.
46. Проблеми охорони навколишнього природного середовища в процесі використання транспортних засобів.
47. Природно-ресурсний і виробничий потенціал регіонів України: диспропорції у використанні і розвитку.
48. Сталий (збалансований) розвиток: сутність поняття, проблеми і перспективи його забезпечення.
49. Повноваження громадських організацій в галузі раціонального природокористування і охорони навколишнього природного середовища.
50. Природно-заповідний фонд України, його суть, призначення і сучасний стан.
51. Основні джерела природного і антропогенного забруднення атмосфери.
52. Системний підхід до прийняття рішень: суть та основні положення.
53. Основні напрямки, форми і шляхи удосконалення державної екологічної політики на сучасному етапі.
54. Економічна ефективність природоохоронних інвестицій.
55. Методи економічного прогнозування.
56. Методи багатofакторного регресійного аналізу.

57. Економічна та екологічна проблеми розвитку АПК України та шляхи їх вирішення.
58. Поняття, значення, принципи екологічного менеджменту.
59. Державні кадастри природних ресурсів, їх призначення, порядок ведення і використання.
60. Облік і аудит в галузі охорони навколишнього природного середовища.
61. Грошова оцінка землі: теорія, методологія, практика.
62. Види та характеристики екологічних послуг.
63. Економічні проблеми розвитку органічного сільського господарства
64. Зарубіжний досвід використання економіко-правового механізму управління і регулювання охороною і використанням природних ресурсів.
65. Економічні проблеми розвитку водного господарства України.
66. Сутність і методи економічного аналізу.
67. Купівля-продаж прав на забруднення.
68. Економічні проблеми розвитку лісового господарства України.
69. Поняття екологічної безпеки та шляхи її забезпечення в Україні.
70. Основні поняття теорії статистики. Варіаційне числення. Показники варіації.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованої літератури

1. Агроекологія: монографія / О.І. Фурдичко. К: Аграрна наука, 2014. 400 с.
2. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С. та ін. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. Київ: РВПС України, 1999. 716 с.
3. Дребот О. І. Фурдичко О. І. Методика формування економічного механізму екобезпечного сільськогосподарського землекористування. К.: ТОВ Екоінвестком, 2012.
4. Ендрес А. Економіка навколишнього середовища. Вступ. К.: Либідь, 1995. 168 с.
5. Коржнев М.М. Економіка природокористування. К.: Вид. КНУ. 2005. 99 с.
6. Коренюк П.І., Федулова С.О. Економіка природокористування. Навч. посіб. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274 с.
7. Кучер Л.Ю. Економіка природокористування: навч. посіб. / Л.Ю. Кучер, А.В. Кучер. Х.: ФОП Федорко М.Ю., 2014. 264 с.
8. Макарова Н.С., Гармідер Л.Д., Михальчук Л.В. Економіка природокористування: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 322 с.
9. Макар С.В. Економіка природокористування. // https://stud.com.ua/18732/ekologiya/ekonomika_prirodokoristuvannya
10. Маменко О. М., Портянник С. В. Економіка природокористування: підручник / О.М. Маменко, С.В. Портянник; Харківська держ. зоовет. академія. Харків, 2017. 286 с.
11. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г.Мельника та к.е.н., проф. М.К.Шапочки. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 759 с.
12. Стадник А.П., Фурдичко О.І. Основи управління агроландшафтами України. К.: Аграрна наука, 2012. 384 с.
13. Урушадзе О.Т. Агролісівництво: еколого-збалансований розвиток: навч. посіб. / О.Т. Урушадзе, Т.Ф. Урушадзе, О.М.Нагорнюк, О. В. Мудрак, О. І. Дребот; за науковою редакцією академіка НААНУ О. І. Фурдичка. Тбілісі-Київ-Херсон, Видавничий дім «Гельветика», 2019. 482 с.
14. Фурдичко О.І. Ефективність ресурсно-виробничого потенціалу лісогосподарського комплексу (теорія, методологія, практика). Львів: Світ, 1995.

15. Фурдичко О.І., Славов В.П., Войцицький А.П. Нормування антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище: Навч. посіб./За наук. ред. О.І. Фурдичка. К.: Основа, 2008. 360 с.
16. Фурдичко О.І. Екологічні основи збалансованого розвитку агросфери в контексті європейської інтеграції України: монографія. К.: ДІА, 2014. 112 с.
17. Фурдичко О.І., Дем'янюк О.С. Якість і безпека сільськогосподарської продукції в контексті продовольчої безпеки України // Агроекологічний журнал №1. К.: ДІА, 2014. С. 7-13.
18. Фурдичко О.І. Екологічні проблеми природокористування в науці і практиці лісгосподарського виробництва // Вісник НАН України. К.: Видавничий дім "Академперіодика" НАН України, 2012.
19. Фурдичко О.І. Сталый розвиток аграрного сектора економіки на засадах раціонального природокористування // Економіст. К.: Національна академія наук України, Колегіум, 2011. С.6-8.
20. Черевко Г. В., Яцків М. І. Економіка природокористування. Львів: Світ, 1995. 208 с.